

פרק ב'

חינוך חברתי יסודי

יחידה 14 | מהנודע בשערים נלמד ערכים

יחידה 15 | אשת חייל מי ימצא

מרב מגני, מוריה שטרן | צוות תכנים יסודי

מהנודע בשערים נלמד ערכים

מרב מגני, מוריה שטרן, צוות תכנים יסודי

איור: רומיה קניגסברג

רציונל

המעין בקורות חייו של הרב יוסף קאפח ובסיפורים על אודותיו יגלה כי רחב אופקים וברוך כישרונות היה, בעל מידות טובות והנהגות הראויות להילמד. תורה וצורפות, חכמה ודייקנות, אהבה לארץ ישראל ודאגה לכל אדם - כל אלה ועוד מגלמים את דמותו הנעלה של הרב. בפעילות זו נעסוק בכל אחת מתכונות אלה, אשר אפיינו את הרב יוסף קאפח ויוצרות יחד פסיפס מדהים של איש גדול.

מהלך הפעילות

שלב א - במליאה

המנחה יציג בפני המשתתפים שש תמונות מסמלות (נספח 1) ושאל: מה משותף לכל התמונות?

המנחה יציג את תמונתו של הרב יוסף קאפח (נספח 2) ויסביר שכל תמונה מסמלת ערך או תכונה מיוחדת השייכים לרב. דרך ערכים אלו נכיר את דמותו של הרב יוסף קאפח זצ"ל.

שלב ב - קבוצתי

המנחה יחלק את המשתתפים לחמש קבוצות.

המנחה ייתן לכל קבוצה כרטיס מידע ומשימה (נספח 3 א-1), ויבקש מהמשתתפים לעיין בכרטיס ולבצע את המשימה.

המנחה יחלק לכל קבוצה חצי בריסטול, טושים, מספריים ודבק, ויבקש מכל קבוצה לעצב כרזה אשר תביע את הערך הנלמד מן הרב לאור התמונות והסיפורים שקיבלו.

שלב ג - במליאה

כל קבוצה תציג בפני הכיתה את הכרזה שהכינה ותסביר דרך הסיפור את הערך הנלמד.

המנחה יתלה את הכרזות בסביבת הלמידה.

המנחה יחלק כרטיסי איסוף (נספח 4), ויבקש מכל משתתף לבחור לפחות שני כרטיסים ולבצע את המשימות בכרטיס.

מטרות

להכיר למשתתפים את דמותו של הרב יוסף קאפח, המבטאת ערכים, כישרונות ותכונות נעלות.

קהל היעד

כיתות ד'-ו'

עזרים

נספח 1: תמונות מסמלות (א-1)

נספח 2: תמונת הרב

נספח 3: כרטיסי מידע ומשימה (א-1)

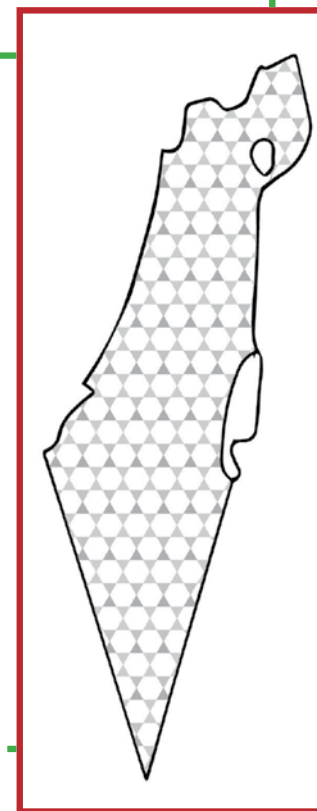
נספח 4: כרטיסי איסוף (א-1), כפול ממספר המשתתפים

חצאי בריסטול, כמספר הקבוצות

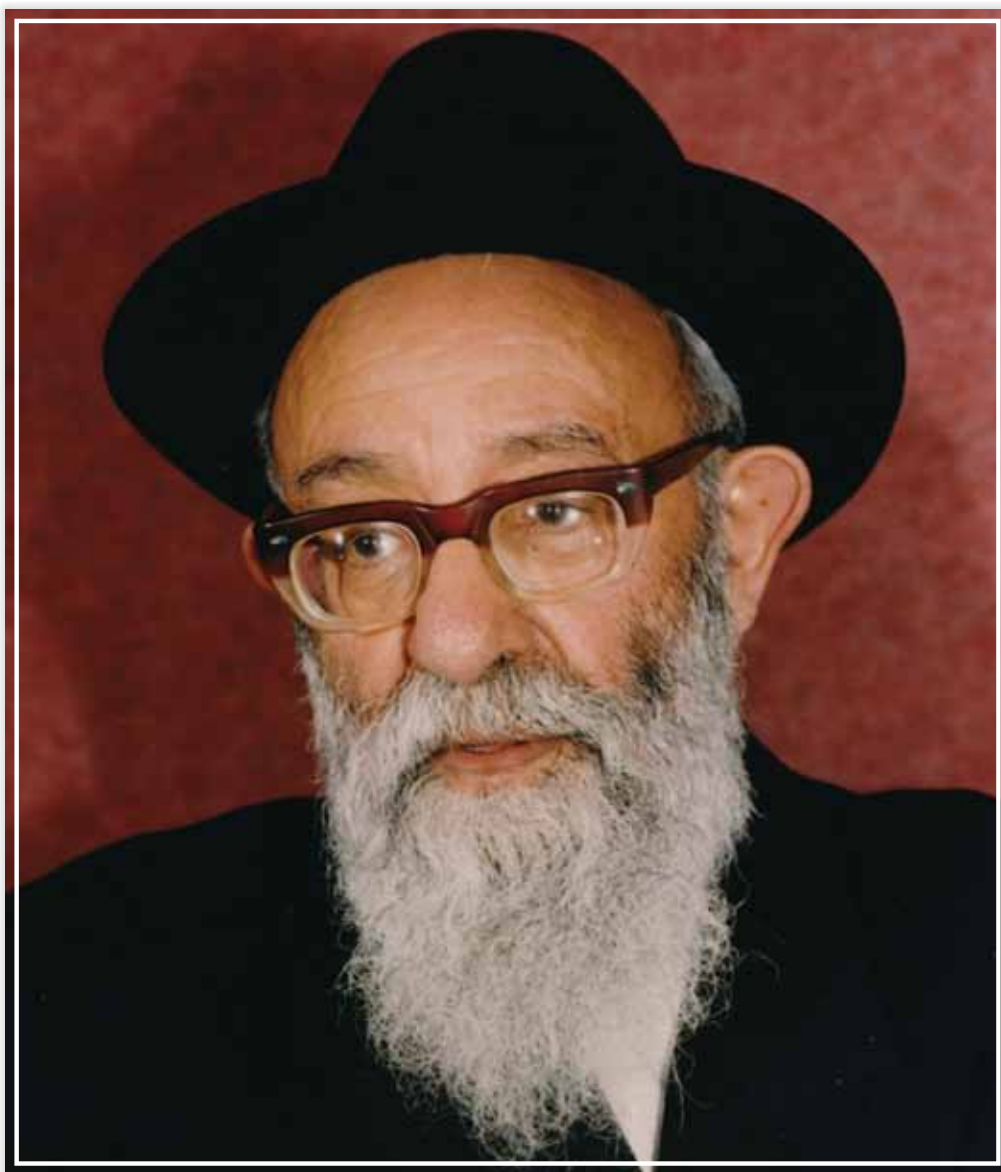
טושים, מספריים ודבק לכל קבוצה

תמונות מסמלות

תמונת הרב קאפח

הרב יוסף קאפח

כרטיסי מידע ומשימה

כרטיס

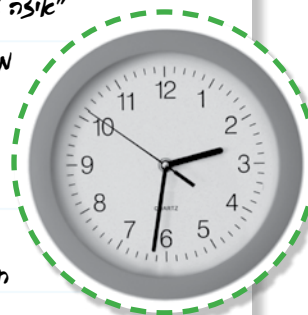
N

"איזה עומס, אין לי זמן לכאוס". אמרתי לאימא בשעה שמתכנן ירקות לארוחת הערב.

אניתי בפני אימא את כל המטלות והמשימות שהיו לי - שיעורי בית שדאיתי מיום ראשון, עבודה במשנה שכבר הייתי אחורה להגיש, הכנות למסיבה הכיתתית לסיום חנוכה דברים, והרשימה עוד ארוכה. "גם כשאני סוף סוף מלאיטה לשבת ולעבוד אני לא מרוכזת כי אני מושבת על כל הדברים האחרים שלא התאמת".

אימא מייכה ואמרה, שאם היינו יודעים לנצל את הזמן ולהתרכז במה שאנו עושים היינו מספיקים הרבה יותר ממה שנדמה לנו. האמת היא שלא בדיוק הבנתי למה היא מתכוונת עד שקראתי על הרב יוסף קאפא. אתם לא תאמינו כמה אדם אחד יכול להספיק באינסוף.

כשתקראו גם אתם את הספורים עליו, תבינו מהו סוד הצלחתו:

משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

הרב היה מרוכז בכל דבר שעשה: כשלמד היה שקוע כולו בלימוד, כשדיבר עם אדם היה מרוכז בו ומאזין לו בכל לבו, כשהתפלל היה מרוכז בתפילה. הוא התמקד ב-100 אחוז בכל דבר, בלי לפזר את המחשבות לדברים אחרים.

נכדו מספר: "פעם כשאכלנו יחד, תוך כדי אכילה שיחקתי עם המזלג. הוא רמז לי באומרו: 'מה עשה לך המזלג שאתה מטריד אותו? הבנתי את הרמז: להתרכז בדבר שעושים ולא לעשות שום דבר מיותר'."

סדר יומו של הרב היה עמוס, הוא היה דיין בבית הדין הגדול וחוקר כתבי הרמב"ם. נוסף על כך היה אב מסור לילדיו וסבא לנכדים רבים, וגם להם הקדיש מזמנו. הרב נפגש עם אנשים שבאו ללמוד ממנו ולהתייעץ איתו - לכולם הקדיש הרב זמן מזמנו היקר, אך הוא חילק את זמנו בקפדנות, כי

צילום: חגית צחי

לא רצה שדבר חשוב אחד יבוא על חשבון דבר חשוב אחר. כולם ידעו שאין מאחרים לרב כי זמנו מדויק וקצוב.

בעל חנות כובעים ברחוב בן יהודה סיפר כי נהג לכוון את שעונו על פי הזמן שבו היה חולף הרב קאפא על פני חנותו בדרכו לבית הדין.

כרטיס

ב

אתם בטח מתפללים ותוהים מה הקשר בין הרב קאפא, תלמיד אבם, רב ודיין, מאגר ספרים ומתרגם את ספרי הרמב"ם, לתכשיט הנפלא הזה. התשובה היא: הרמב"ם. קראו מה הוא מלמד:

"כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה - הרי זה חילל את השם וביזה את התורה וכיבה מאור הדת וגרם רעה לעצמו ונטל חייו מן העולם הבא, לפי שאסור ליהנות מדברי תורה בעולם הזה..."

כך נהג הרמב"ם בצמח - על אף שהיה גאון עצום בתורה, התפרנס מהיותו רופא. אף הרב יוסף קאפא לא רצה להתפרנס מן הצדקה אלא לעסוק במלאכה, ועל כן למד את מלאכת הצורפות כשהיה בדרך בגילכם (בן 11 שנים). בין שאר המקצועות למד הרב להיות שוחט, מוהל וסופר סת"ם. על המשיבות הרבה שלא להתפרנס מן הצדקה בשל אימוץ התורה מעידים הסיפורים הבאים:

משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

הרב נזהר מאוד שלא להשתמש בכבודה של תורה. כאשר היה צריך לרכוש דבר מה שילם עבורו בכסף מלא, ואם ביקשו לעשות עבורו הנחה מיוחדת - סירב. בזמן עבודתו בבית הדין במשך תקופה ארוכה לא השתמש במונית שהיה זכאי לה כחלק מתנאי העבודה, אלא הלך ברגל.

בצוואתו כתב הרב יוסף: "בניי, אל תבכו עלי ואל תשמיעו קולכם, אני ב"ה מיציתי את כל חיי בחיובי, לא בזבזתי את חיי לשווא..."

עברו שנתיים מיום שעלה הרב לארץ עם אשתו וילדיו. הרב קבע עתים לתורה וללימוד תורה, וכן התפרנס בכבוד ממלאכת הצורפות, אולם הרגיש שאין הוא מתקדם מספיק בידיעות התורה. נפשו חשקה ללמוד בישיבת "מרכז הרב" מפיו של הרב צבי יהודה קוק זצ"ל.

הוא חישב שעם כל חסכוניותו ועם המלגה - סכום כסף שהישיבה מעניקה לאברכים כדי שיוכלו לפרנס את משפחתם ולהתמסר לתורה - יוכל לפרנס את משפחתו במשך השנה. במשך שנה זו עבד בעבודות נוספות, ולאחר שהחל לעבוד החזיר לישיבה את המלגה שקיבל עד הפרוטה האחרונה ואמר: "ברוך ה' למדתי, רעננתי את ידיעותי ולא נהיתי מכבוד תורה".

כרטיס

A

הרב קאפא לא היה רק בקי בתורה ובהלכותיה, אלא ידע אכמות רבות ואף שפות שונות. הוא אונק שאדם צריך לקנות אכמה ולהראיב את ידיעותיו.

בתום לימודיו במכון הר"י פישל קיבל הרב יוסף קאפא הסמכה לדיינות.

הרב שימש שנים רבות בדיינות, ואף היה אבר מועצת הרבנות הראשית. בקיאותו הרבה ושלטתו בשפות שונות היו לו לעזר רב בבית הדין, כפי שיצידו הסיפורים האלו:

פעם בא לבית הדין דובר הונגרית שאינו יודע עברית.

מלווהו תרגם עבור בית הדין את עדותו, אך תוך כדי דברים "תיקן" את דבריו, כשחש שהדברים שהעיד אינם לטובתו. הרב קאפא הרגיש בכך מיד והעיר לאיש על שינוי הדברים, נוכח פניו הנדהמות. הוא לא העלה על דעתו שרב תימני מבין הונגרית.

פעם היה צריך להופיע קאדי בבית הדין. נקבע כי הרב קאפא, היודע ערבית, ישוחח עמו. הרב שאל אותו שאלות, והקאדי מביט ברב בפליאה ואינו עונה.

"הרב מדבר בשפת הקוראן ונדמה כי הנביא מוחמד בכבודו ובעצמו מדבר אליי", תירץ הקאדי את תדהמתו.

הרב כתב ביומנו: סבי פיתח בי את חוש הסקרנות לדעת כל דבר הנקרה בדרכי. חוץ מהלימודים הרגילים במקרא, משנה, כתיבה, עשיית הקולמוס, עשיית הדיו, שרטוט וכדומה, גם ידיעות הטבע לימד אותי, ובעיקר חיבב עלי לימוד אסטרונומיה (מדע החוקר את גרמי השמים והיקום), ידיעת כתב ולשון ערבית.

כל זה בהיותי עול ימים (ילד צעיר).

משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

כרטיס

T

"מי שרצה לראות איך היה הרמב"ם מתנהג - יסתכל על הרב יוסף קאפא".

את המשפט הזה אמר הרב מרדכי אליהו זצ"ל, ואכן הרמב"ם היה מורו ורבו של הרב יוסף קאפא. הוא חי לפיו, ובזכות מפעליו - תרגום מכתבי יד עתיקים ופירוש כתבי הרמב"ם - יכלו רבים ללמוד אלף המ את ספרי הרמב"ם, שהיו כתובים אמנם בכתב עברי, אך בשפה הערבית.

על מפעליו זה קיבל הרב קאפא את פרס ישראל. בהליעל לזיל 70 פרש מעבודתו בבית הדין כדי שיוכל להתמסר למפעליו - ההדפת "משנה תורה" לרמב"ם וכתובת פירוש הרמב"ם.

הרב ראה משיבות רבה בהוצאת ספריו, אולם לא בכל מחיר, כפי שיעיד הסיפור הבא:

עוד על יחסו של הרב קאפא
לכתבי הרמב"ם:

הרב קאפא לא נהג לצאת לחופשות. הוא נהג לומר: "החופשה שלי היא הרמב"ם".

יום אחד שאלו אותו: "אם תפגוש את הרמב"ם, מה תרצה לומר לו?"
"לא ארצה לומר לו דבר, אגיד לו רק תודה רבה", אמר.

כאשר סיים הרב את מהדורתו "למשנה תורה" לרמב"ם פנה אליו הרב מרדכי אליהו זצ"ל וביקש ממנו שיתרגם גם את תשובות הרמב"ם, שחשיבותן רבה והן כתובות בעברית. "אמנם כבר תרגמו אותן לפניך, אבל אתה יסודי

ומדויק, וייתכן שיש השלכות על ההלכה למעשה". ענה לו הרב יוסף קאפא: "אינני יכול. יש כבר מוציא לאור של תשובות הרמב"ם לפניי, ואני הבטחתי לו שלא אוציא לפניו את כתביי". הבטחה זו ניתנה שנים רבות קודם לכן, ובכל זאת דבק הרב במידת האמת והיושר.

משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

כרטיס

ה

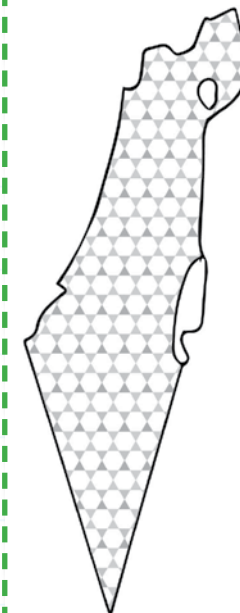
ארץ ישראל היא ביתנו. כאן נולדנו וכאן ייוולדו ילדינו. כולנו אוהבים את הארץ וקשורים אליה. גשבו על הרב יוסף קאפא, שנועד בתנאים קשים לקהילה - היה לו תפקיד בקהילה כרב ופוסק וממשיך דרכו של סבו, ובכל זאת היה מוכן לעזוב הכל ולטובת ארץ לא נודעת, ארץ ישראל. על אהבתו הגדולה לארץ יעידו הסיפורים האלו:

לא קל להיות עולה חדש.

לתחושת השמחה הגדולה של הרב על שזכה לגור בארץ ישראל התלוותה גם תחושת בדידות וזרות, בהיותו עולה חדש בעיר תל אביב. ביומנו כתב הרב: "הייתה לי עיר מהוללה זו עולם אשר לא הסכנתי לו, אשר שונה הוא מאד מהעולם שבו גדלתי".

חלומה הגדול, כבר מגיל צעיר, היה לעלות ארצה. כשראה והבין שזהו גם חלומה הכמוס של אשתו הרבנית ברכה, הוא פנה אל משפחתו ואמר בנחרצות: "אנחנו נוסעים".

הדרך הייתה קשה ומפרכת; על גבי חמורים הניחו את הילדים ואת המיטלטלין, וכך התנהלו בחום היום הכבד ובקור המקפיא של הלילה. גם סבתו עלתה עמם, אך לא שרדה את קשיי הדרך. בנם הפעוט חלה אף הוא ונפטר, אך המטרה הייתה ברורה, והרב היה נחוש לעלות ולחיות בארץ הקודש.

משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

עם קום המדינה התגייס הרב ל"משמר העם", יחידה של מתנדבים מעל גיל הגיוס שתפקידם לשמור על הסדר בערים הגדולות בשעת מלחמה.

הרב ראה חשיבות גדולה בהשתתפות בפעולות למען המדינה.

הוא הודה לה' ביום העצמאות וביום ירושלים.

כשנחתמו הסכמים לנתינת חלקי ארצנו לאויבים (הסכמי אוסלו) הוא

כאב מאוד, וסבר שיש לקיים יום תשעה באב שני, יום צום ובכי על כך.

כרטיס

1

כשמתבוננים באיורים המופלאים של הצומח קאפא מושבים שהרב היה אחראי על לימוד התורה, על הרבנות תורה ועל כתיבת ספרים, ואילו הרבנות הייתה אחראית על מפעל המסד. מלשים יודעים שהרב היה בעל מוסד איש מסד גדול ושהרבנות לימדה שיטות תורה; הרב נתן במלשי המסד ששנתה אשתו, אך גם הוא בעל מוסד היה בעל מסד, כפי שיצידו המפורסם האלו:

אחרי פטירתו של הרב בא בחור צעיר וסיפר למשפחת הרב כיצד עזר לו הרב להתחתן: "הייתי אז בן תורה חסר אמצעים ולא היה לי כסף להוצאות החתונה. באתי אל הרב קאפא כדי להתייעץ אתו. הרב יעץ לי לבוא למחרת לבנק כדי לבקש הלוואה. כשהגעתי לבנק לא היה לי מושג למי עליי לפנות, והנה הרב קאפא מגיע לקראתי. הרב חתם עבורי על כל המסמכים ושילח אותי בשמחה. היום התברר לי שהרב הוא זה שנתן לי את ההלוואה, ולא הבנק".

כשהיה הרב דיין בבית הדין הכיר את סיפור העגום של הנשים העגונות.

אישה עגונה היא אישה המבקשת להינשא בשנית, אך מנועה מכך מבחינה הלכתית כי בעלה הקודם נעלם או מסרב לתת לה גט.

הרב היה תורם מכספו לנשים אלו ומסייע להן בכל מה שדרוש, כדי שיצליחו לצאת מעגירות.

הוא היה תומך גם בתלמידי חכמים שיוכלו ללמוד תורה בלי דאגות.

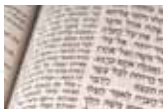
משימה:

צרו כרזה שמבטאת ערך שלמדתם מהרב.

כתבו על בריסטול כותרת יפה שתבטא את התכונה שלמדתם, הוסיפו תמונות וסיפורים וקשטו.

כרטיסי סמלים

כרטיס
א

מה למדתי
מהרב קאפא?

כרטיס
ב

מה למדתי
מהרב קאפא?

כרטיס
א

מה למדתי
מהרב קאפא?

כרטיס
ו

מה למדתי
מהרב קאפא?

כרטיס
ה

מה למדתי
מהרב קאפא?

כרטיס
ד

מה למדתי
מהרב קאפא?

אשת חיל מי ימצא

מרב מגני, מוריה שטרן, צוות תכנים יסודי

15

הרבנית ברכה קאפח
צילום: משה אלפי

רציונל

הרבנית ברכה קאפח - אשת חסד, פעילה חברתית, יזמית ומורת דרך לרבים. המתבונן בדמותה ובמעשיה אינו יכול שלא להתפעל מהשילוב המופלא של אמונה וביטחון בה, גמילות חסדים, לימוד תורה, צניעות ודרך ארץ לצד עמל יומיומי, יוזמה, חריצות, דאגה לאחר, תפקוד כרעיה וכבעלת משפחה למופת. כל אלה מעמידים את הרבנית קאפח כסמל וכמופת והופכים את הפיוט 'אשת חיל', המושר בפינו מדי ערב שבת, מהלכה למעשה, מאידאל למציאות ומשאיפה לדרך חיים.

בפעילות זאת יכירו המשתתפים את מעשיה, הליכותיה ותכונותיה של הרבנית ברכה קאפח זצ"ל, אשר ימחישו להם את מעלותיה של אשת חיל בכלל ושל הרבנית בפרט.

מטרות

1. להכיר למשתתפים את דמותה של הרבנית קאפח ולחשוף בפניהם את מפעל חייה המיוחד.
2. לחזק אצל המשתתפים את מידת האמונה בה' ואת השאיפה לחסד לאור תפיסת עולמה של הרבנית קאפח, מידת הביטחון שלה בה' והאמונה שלה.

קהל היעד

תלמידי כיתות א'-ו'

עזרים

- נספח 1: אשת חיל - פיוט
- נספח 2: תמונת הרבנית ברכה קאפח
- נספח 3 (א-ח): דמויות מספרות - שמונה כרטיסי מידע ומשימה
- נספח 4: "ויהללו בשערים מעשיה" - כרטיס משימה אישית
- תלבושות להצגה, בהתאם לדמויות מנספח 3 (כובעים, מטפחות וכד')

מהלך הפעילות

שלב א - במליאה מי היא אשת חיל

שאלת פתיחה

מהן התכונות שצריכות להיות, לדעתכם, ב'אשת חיל'; כלומר באישה היהודייה האידאלית ('מושלמת').
המנחה יכתוב את תשובות המשתתפים על הלוח.
המנחה יחלק למשתתפים את השיר 'אשת חיל', החותם את ספר משלי (נספח 1).

שאלות לדיון

1. האם אתם מכירים את השיר הזה? מניין?
 2. מדוע, לדעתכם, שרים אותו מדי שבוע דווקא בזמן זה?
- המנחה יסכם ויאמר כי לאשת החיל תכונות רבות; יש מי שיראת ה' היא התכונה המרכזית שלה ויש מי שהחריצות, יש נשים שעוסקות בחסד ויש שמעבירות שיעורי תורה בהתנדבות וכו'. נדיר למצוא אישה שיש בה כל התכונות גם יחד.
המנחה יציג בפני המשתתפים את תמונת הרבנית קאפח (נספח 2) ויספר להם שהיא דוגמה לאשת החיל המתוארת בשיר.

שלב ב - קבוצתי: דמויות מספרות

המנחה יחלק את המשתתפים לשמונה קבוצות.
המנחה יחלק לכל קבוצה כרטיס 'דמויות מספרות' (נספח 3) ויבקש לקרוא את הסיפור ולמלא את המשימות.

למנחה: ראה הצעה לשכבה הבוגרת.

המנחה יציין שהדמויות המספרות הן פרי הדמיון, אולם הסיפורים שהן מספרות ארעו באמת.

הצעת פעילות לשכבה הבוגרת

המנחה יחלק לשמונה הקבוצות את הסיפורים (נספח 3 א-ה) בלי הכותרות (אפשר לקפל או לגזור),

ויחליף את שאלה 2 שבכרטיס במשימה שלהלן:

התאימו לסיפור כותרת מתוך הפיוט 'אשת חיל'. היעזרו בתרמילון:

- א תורת חסד על לשונה
- א פיה פתחה בחכמה
- א נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ
- א כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון
- א חגרה בעוז מותניה ותאמץ זרועותיה
- א דרשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה; סדין עשתה ותמכור
- א אישה יראת ה' היא תתהלל
- א ותקם בעוד לילה; ולחם עצלות לא תאכל

שלב ג - במליאה: דמויות מציגות

המנחה יבקש מנציג אחד מכל קבוצה שיציג בפני המליאה את הסיפור כפי שסיפרה הדמות שבכרטיס.

בסיום הצגת כל סיפור ישאל המנחה:

1. אילו תכונות של הרבנית באות לידי ביטוי בסיפור זה?
2. מה אפשר ללמוד על הרבנית מסיפור זה?
3. כותרת הסיפור ששמענו לקוחה מהשיר "אשת חיל". מה הקשר בינה ובין תוכן הסיפור?
4. לאילו מבין הקטגוריות שלהלן משתייך הסיפור: אמונה / יוזמה / חריצות / חסד / העברת שיעורי תורה / עמל / תפילה / אשת תלמיד חכם?

שלב ד - אישי במליאה: הרבנית ברכה קאפח מורת הדרך שלי

המנחה יחלק כרטיס משימה אישית 'ויהללוה בשערים מעשיה' (נספח 4) ויבקש מהמשתתפים למלא את המשימה.

אשת חיל

אִשֶּׁת חַיִּל, מִי יִמָּצָא; וְרוּחַק מִפְּנִינִים מְכָרָה
 בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעֲלָהּ; וְשָׁלַל לֹא יִחְסֹר
 תִּמְלָתָהּ טוֹב וְלֹא רָע, כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ
 דִּרְשָׁה צָמֹר וּפִשְׁתִּים; וַתַּעַשׂ בַּחֲפֶז כַּפִּיהָ
 הִיטָה כְּאֲנִיּוֹת סוֹחֵר; מִמְּרוֹחֶק תָּבִיא לַחֲמָה
 וַתִּקֶּם בְּעוֹד לַיְלָה, וַתִּתֵּן טָרֶף לְבֵיתָהּ וְחֹק לְנַעֲרֹתֶיהָ
 זִמְמָה שׁוֹדָה וַתִּקְחָהּ; מִפָּרִי כַּפִּיהָ נָטַע (נָטְעָה) כָּרֶם
 חֲגֵרָה בְּעוֹז מִתְּנִיָּה; וַתֵּאֱמַן זְרוּעֹתֶיהָ
 שָׁעָמָה, כִּי טוֹב סִחָרָה; לֹא יִכְבֶּה בַּלִּיל (בַּלְיָלָה) נֵרָה
 יָדֶיהָ שִׁלְחָה בְּכִישׁוֹר; וְכַפִּיהָ תִּמְכּוּ פָלֶה
 כַּפָּה פָּרֹשָׁה לַעֲנִי; וַיָּדִיהָ שִׁלְחָה לְאַבְיוֹן
 לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשְׁלָג; כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֶשׂ שָׁנִים
 מִרְבֻּדִּים עָשְׂתָה לָּהּ; שֵׁשׁ וְאַרְגָּמָן לְבוּשָׁה
 נֹדַע בְּשָׁעָרִים בַּעֲלָהּ; בְּשִׁבְתּוֹ עִם זָקְנֵי אֶרֶץ
 סִדִּין עָשְׂתָה וַתִּמְכֹּר; וַחֲגוּר נָתַןָה לְכַנְעָנִי
 עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁה; וַתִּשְׁחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן
 בִּיהָ פִּתְחָה בְּחִכְמָה; וַתּוֹרֵת חֶסֶד עַל-לְשׁוֹנָהּ
 צוּפִיָּה הִילְכוֹת (הִלְיָכוֹת) בֵּיתָהּ; וְלֶחֶם עֲצָלוֹת לֹא תֹאכֵל
 קָמּוּ בָנֶיהָ וַיֵּאֱשְׁרוּהָ; בַּעֲלָהּ, וַיַּהֲלֵלָהּ
 רִבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חַיִּל; וְאֵת עָלִית עַל כָּלָנָהּ
 שִׁקְרָה חֶסֶן וְהִבֵּל הִיפִּי: אִשָּׁה יָדָאת ה', הִיא תִתֶּהֱלַל
 תָּנוּ לָהּ מִפָּרִי יָדֶיהָ; וַיַּהֲלִלוּהָ בְּשָׁעָרִים מַעֲשִׂיהָ

(משלי לא, י-לא)

הרבנית ברכה קאפח

כרטיס

N

ותקם בעוד לילה; ולחם עצלות לא תאכל

איק שאני מתרגשת... היום למרתי לתפור את שמלת הכלה של ברכה. הפעם תפורתי מהר, כי לא צריך הרבה בד לשמלה של כלה כל כך צעירה. מה, אתם לא יודעים? ברכה הקטנה, שרק מלאו לה את עשרה שנים, מתחתנת עם יוסף, בן דודתה. אבל אני לא דואלת, היא תסתדר. למרות שברכה באה מבית של עשירים היא בכלל לא מפונקת, היא קמה כל יום שישי ב-4:00 לפנות בוקר ועוזרת לאמה לאפות פיתות בכמות שמספיקה כמעט לכל הכפר, וכל מי שצריך בא ולוקח. את מה שנשאר ממלקת ברכה הקטנה בבתי העניים מתבוישים לבוא. ברכה גם צריכה וגם מוכשרת, איך שהיא רוקמת... היא גם אוהבת לארגן מפלות, מסיבות שמחות לנשים. בלעדיה היה לנו משעמם. לא סתם האתן יוסף באר דווקא בה מכל הבנות.

(יונה דמארי, תופרת שמלות כלה בתימן)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחיו את סיפורה של יונה דמארי בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

ב

אישה יראת ה' היא תתהלל

אני כבר שלושים שנה בבית הכנסת, ומעולם לא ראיתי דבר כזה! זה קרה כשסידרתי את החומשים באדר הפנימי. ברכה אשבה שבית הכנסת ריק מאדם, נכנסה ארש וצלעה היישר לארון הקודש. היא טמנה את ראשה בתוך הפרוכת ופרצה בבכי אריזי קורע לב. היא ביקשה מה' שיצור לה כי כל בני משפחתה בדרכם לארץ ישראל ועצבו לה בלעדיהם. היא אמרה שהיא יודעת שבלעלה, הרב יוסף, יש תפקיד חשוב בתיומן, אלמד תורה, והיא כבר אימא לשלושה ילדים רכים, והיא לא רוצה להעציב אותי, אבל מה תעשה והיא מתגעגעת כל כך? ברכה התפללה ובכתה אולי שעה, אולי שעתיים, סמוך לארון הקודש.

אמרי כמה ימים הודיע פתאום הרב יוסף: "עולים לארץ ישראל". ה' שמע את תפילותיה. אני ידעתי שזה רק בזכות התפילות של ברכה. אני מושב שגם ברכה הבונה מאותו יום שה' שומע תפילות זה איצק אצלה את האמונה.

(עזרא, שמש בית הכנסת בתיומן)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחזי את סיפורו של עזרא, שמש בית הכנסת, בפני שאר הקבוצות.

בתקופה ההיא היה קשה להתפרנס בארץ ישראל. במשפחות רבות לא היה מספיק אוכל לכל המשפחה, ואפילו היודים הלכו לישון רעבים. כשהגיעה הרבנית ברכה אל שכונת נחלאות בירושלים, היא ראתה איך הפרנסה מספיקה בקושי, היא ראתה את השכונות בשכונה בלי עבודה, ואז עלה לה רעיון אדיר. הרבנית ברכה הקימה בית מלאכה לרכיאה. היא שרטטה עבורן דוגמאות וסיפקה לנן מוטים להכנת מפות יפות ובגדים נאים קימוים. אנחנו עבדנו אזלה והיא שילמה לנו משכורת בעין יפה.

אתם בטא מושיבים שעבדו אזלה כמה נשים בודדות לא ולא. הרבנית ברכה העסיקה מושיבים ומשש נשים. תאשרו על זה, מושיבים ומשש משפחות התפרנסו בכבוד בזכותה.

בשבילי הרבניות ברכה הייתה כמו מלאך. אבל זה לא הכול. כעבור זמן מה הרבניות רצתה לסגור את בית המלאכה שלה, אז היא סידרה את כל העובדות במפעלים ובתי מלאכה אחרים, ורק כשהייתה בטובה שלכולן יש פרנסה היא פתחה מפעל חדש. לא מפעל רגיל כזה שמכניס כסף, מפעל מסוג אחר.

מה? איזה מפעל אתם שואלים? זה סיפור ארוך ואני כבר ממהרת, אני מקווה שכבר תפגשו מישהו שיספר לכם.

(אנה צנעני, רוקמת בבית המלאכה)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?

בחרו נציג שימחזי את סיפורה של חנה צנעני בפני שאר הקבוצות.

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
 2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
 3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
- בחרו נציג שימחזיז את סיפורה של חנה צנעני בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

חגרה בעוז מותניה ותאמץ זרועותיה

בכל פעם שאני יוצאת לשחק בחבל או בקלאס אני שומעת קולות משונים מהבניין הסמוך. מספרים שגרה בבניין אישה צקנה ומפאידה. אני משתדלת להתירק, אבל זה מסקרן מאוד...

יום אחד נשמעו מהבניין צעקות איומות. סקרנותי גברה והאלטתי להתקרב לבניין. ככל שהתקררתי הצעקות היו ברורות יותר: "אוכל! אוכל! אני רעבה!" נשמע קול של הצקנה המוצרה. למאלי, בדיוק אז עברה ברוב הרבנית ברכה. כשהיא שמעה את צעקותיה של הצקנה היא לא היכתה רגע. היא עלתה לבית שממנו נשמעו הצעקות. עליתי אחריה ושמעתי איך הרבנית מרגיעה את הצקנה, ואז ממהרת לביתה.

האלטתי לעקוב אחרי הרבנית, כי הייתי סקרנית לדעת מה תעשה. כעבור זמן קצר יצאה שוב הרבנית אל ביתה של האישה הצקנה עם תבניות וסירים ובהם אוכל חם ומזין, ואני אחריה. מבעד לדלת שמעתי איך הרבנית מטפלת בצקנה - מאכילה אותה, רוצת אותה ומלסה את גופה. אבל זה לא הכול. היא גם כיבסה את בגדיה וניקתה את ביתה. "תבואי שוב?" שאלה הצקנה, והרבנית ברכה אחריה: "בטא שאבוא".

רגע, כמעט שכחתי לספר: כשיצאה הרבנית מבית הצקנה היא הרימה בשמחה את ידיה לשמים ואמרה: "תודה ה'. איזו עבודה שלמת לי!". אני לא מבינה למה היא שמחה ועל מה היא מודה, אבל אני ממשיכה לעקוב יום יום אחרי הרבנית. היא מגיעה אל הצקנה שלוש פעמים ביום, מביאה לה אוכל, רוצת אותה, מנקה את ביתה ומכבסת את בגדיה. את כל זה היא עושה לבד, בלי עובדות ובלי עצרה. אתם מושבים שזה כל הסיפור? בעקבות אותו היום סגרה הרבנית את מפעל הרקמה שהקימה ופתחה במקומו מפעל של מסד. היא טיפלה בצקנים נוספים כמו שטיפלה באותה צקנה, לא יום ולא יומיים. נדמה לי שגם כשאגדל ואהיה אימא הרבנית ברכה תמשיך לטפל בצקנים ולעשות עוד הרבה מסדים.

(ריוטל, ילדה מהשכונה)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחזי את סיפורה של הילדה ריוטל בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

ה

כפה פרשה לעני ידיה שלחה לאביו

היום הכי שמח באיום שלי הלך והתקרב, יום היתונה שלי ושל יעקב. הייתי שמחה ונרגשת, אבל גם לאווצה מאוד, כי גם לי וגם לאתן שלי, יעקב, אין מספיק כסף. אתם יודעים, כדי להתחתן צריך כסף לאולם ולשמלת כלה וצריך גם רהיטים ומוצרי שמאל ומצעים ומגבות וכלים. משהו סיפר לנו על הרבנית ברכה, שהיא כל היום עושה מסדים - ממלקת אוכל לשבת ולמז, ובכלל עוזרת תמיד לכל מי שצריך. בהתמלה קצת התביויתי, אבל כשראיתי איך קיבלה אותי בשמחה ובמאור פנים והתייחסה אליי כאילו היא צריכה להודות לי ולא אני לה, הפסקתי להתביוש.

הרבנית דאגה לי קודם כול לשמלת כלה. היה לה אדר גדול עם המון שמלות כלה. בארתי את היפה מכולן, והייתי מאושרת. באנות השכרה שמלה כזו עולה אלפי שקלים, והרבנית נותנת להשתמש בה אינם.

אתם כבר מבינים שהרבנית איתנה אותנו מ-א' ועד ת' ודאגה לכל. אפילו לצלם ולתצאורת. הייתה איתנה שמחה ומרגשת בקרוב אצלכם.

(ראל, כלה יתומה)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחז את סיפורה של רחל הכלה בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

1

נודע בשערים בעלה בשבתו עם זקני ארץ

אחרים שמאמרו כל אישה גדולה עומד איש גדול. זה כל כך נכון! הרב יוסף קאפא, בעלה הצדיק של הרבנית, הוא איש אשכולות. הוא חכם גדול ובקי בתורה, דיין בבית הדין הגדול ומגדולי פרשני הרמב"ם בימינו. מפעל האיים שלו הוא לפרש ולתרגם את הרמב"ם, ובזכות פירושו המשוב אפשר ללמוד במדויק הלכות רבות.

שמעתי פעם שאמרו עליו שמי שרצה לדעת איך הרמב"ם התנהג, שיסתכל על הרב.

אבל צריך לדעת: בשעת אריחת צהריים אין להפריע, כי הרב והרבנית אוכלים יחד. זה הצנן שבו אשוב להם להיות יחד, ולמרות כל הדברים המשובים שיש להם לעשות הם אינם מוותרים על הצנן הזה.

אז אני צריך למהר לשאול אותו שאלה דאופה, לפני אריחת הצהריים.

(גבריאול, תלמיד של הרב יוסף קאפא, בעלה של הרבנית)

ענו:

1. מה למדתם על הקשר בין הרב והרבנית?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. מה אפשר ללמוד מהמנהג של הרב והרבנית המתואר בסיפור?
בחרו נציג שימחז את סיפורו של התלמיד גבריאול בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

T

פיה פתחה בחכמה

אני ממהרת לאמירת תהילים ושיעור פרשת שבוע אצל הרבנית, אבל אם כבר שאלתם אז אני אספר:
פעם, לפני שהרבנית ברכה באה לשכונה, היינו יושבות, הנשים, כל שבת על הספסל, ולא נעים להגיד... מרכאות כשהרבנית
ראתה זאת היא הצמינה אותנו להגיד יחד תהילים ולשמוע פרשת שבוע, ומאז כבר שנים שככה אנו נוהגות. ותאמינו
לי - אלמוד תורה זה משמח את הכול והנשמה, בעיקר אם הרבנית מעבירה את השיעור.
שמעתי שהיא מלמדת תורה גם בבית אבות. מתי היא מספיקה לנו?

(דבורה, שכנה)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחזיז את סיפורה של דבורה השכנה בפני שאר הקבוצות.

כרטיס

ותורת חסד על לשונה

אתם לא תאמינו למה שאספר לכם.

בפורים, אחרי תפילות מנחה, קרא לי גבאי בית הכנסת וביקש ממני ללכת עם קופות הצדקה לביתא של הרבנית ברכה ולנסור לה אותן. הוא אמר שבטח יש לה מה לעשות עם הכסף. האמת היא שלא ממש התחשק לי ללכת כי הייתי קצת מבוסס מהיין, והמשפחה שלי המתינה לי לסעודת פורים, אבל בסוף הסכמתי, ועד היום אני לא מתארת על כך, כי כשפתחה לי הרבנית את הדלת וראתה את קופות הצדקה המלאות במטבעות היא כל כך התרגשה. לא הבנתי מה היא עושה עניין, אבל אז היא סיפרה שבכל רגע נכנסים נזקקים ומקבלים ממנה "מתנות לאביונים". לפתע היא שמה לב שלא נשאר לה כסף ביד, והיא כל כך הצטערה שאין לה עוד כסף. הרימה את עיניה לשמים ואמרה לקב"ה: "אני צריכה את הכסף לשמח עניים. לא בשבילי", והייתה בטוחה שמע'ה את תפילתה, ופתאום נכנסתי אני. כל כך התפעלתי שסיפרתי את הסיפור לכולם, וכך נודע לי שזו לא פעם ראשונה שהרבנית מבקשת זה' עונה - פעם הוא שולח תייר ופעם נדבן, ופעם הוא שולח אותי.

(אייס, שליח מבית הכנסת)

ענו:

1. מה למדתם על הרבנית מהסיפור?
2. הסבירו את הקשר בין הסיפור ובין הכותרת, הלקוחה מהפיוט "אשת חיל".
3. איזו תכונה של הרבנית ברכה בולטת בסיפור זה?
בחרו נציג שימחז את סיפורו של חיים השליח בפני שאר הקבוצות.

כרטיס משימה אישית

ויהללוה בשערים מעשיה

רן, מנחה בטקס הענקת פרס ישראל:

אני מנחה טקסים רבים שבהם נותנים פרסים לאנשים שתרמו
לאברה ולמדינה, אבל הפעם אני נרגש במיוחד.

אני צריך להתאמן על קטע הקריאה שלי: "הרבנית ברכה קאפח -
אשת אסד, פעילה אברתית, יצאנית ומורת דרך לרבים..."

רגע, מה אני יכול לקחת לאיום שלי ממורת הדרך הרבנית ברכה?

כרטיס משימה אישית

הידעת?

פרס ישראל הוא פרס יוקרתי
שמעניקה המדינה לאנשים שתרמו
לחברה בתחומים שונים (מדע,
רפואה, אמנות ותרבות, יהדות
ומפעל חיים) הטקס מתקיים במוצאי
יום העצמאות בירושלים בהשתתפות
ראשי המדינה.

את היוזמה לפרס ישראל הגה שר
החינוך בן ציון דינור בשנת 1958,
והוא מחולק מדי שנה עד היום.

הרבנית ברכה קאפח בטקס הענקת פרס ישראל
צילום: מוקי שוורץ

